

ISSN: 2146-1961

Ayyıldız, P. (2022). Eğitim Yönetimi Alanında “Liderlik, Okul Yönetimi, Okul Müdürü” Temalı Ölçek Geliştirme/Uyarlama Çalışmalarının Tematik İçerik Analizi ile İncelenmesi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 13(49), 968-983.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3189>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

EĞİTİM YÖNETİMİ ALANINDA “LİDERLİK, OKUL YÖNETİMİ, OKUL MÜDÜRÜ” TEMALİ ÖLÇEK GELİŞTİRME/UYARLAMA ÇALIŞMALARININ TEMATİK İÇERİK ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

Pınar AYYILDIZ

*Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Medipol Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi,
Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, Ankara, Türkiye, pinarayildiz@yahoo.com
ORCID:0000-0002-2644-7981*

Gönderim tarihi: 20.05.2022

Kabul tarihi: 22.07.2022

Yayın tarihi: 01.09.2022

Öz

Bu araştırmada eğitim yönetimi alanında “liderlik, okul yönetimi, okul müdürü” temalı ölçek geliştirme/uyarlama çalışmalarının tematik içerik analizi ile incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma ile belirlenen temalar çerçevesinde yayımlanan ölçek geliştirme çalışmaları incelenmiş ve çeşitli değişkenler açısından bir analiz ortaya konulmuştur. Araştırmaya 2002-2022 yılları arasında yayımlanan toplam 42 çalışma dâhil edilmiştir. Anılan çalışmalar belirli kriterler dikkate alınarak sistematik bir şekilde seçilmiştir. Araştırmada ölçek çalışmaları alanlara ve çalışma yoğunluğuna, çalışma konularına, örneklem türü ve büyüklüklerine ve analiz türlerine göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda en çok liderlik alanında çalışmaların yapıldığı, daha sonra okul müdürleri ve son olarak da okul yönetimine dair çalışmalara yer verildiği görülmektedir. Araştırmaların örneklem türünün ağırlıklı olarak öğretmenler, yöneticiler ve okul müdürlerinden oluştuğu, örneklem büyüklüklerinin ise n=136 ile n=1784 arasında değişim gösterdiği belirlenmiştir. Ölçek geliştirme/uyarlama çalışmalarında yapılan analiz türleri incelendiğinde ise genel olarak tüm çalışmalarda açıklayıcı faktör analizinin yapıldığı, doğrulayıcı faktör analizinin ise 2010 yılından sonra yapılan çalışmalarda yer vermeye başladığı görülmektedir. Geçerlik analizi sonuçları incelendiğinde geliştirilen/uyarlanan ölçek çalışmalarında ağırlıklı olarak yapı geçerliğinin kontrol edildiği, bazı çalışmalarda ise kapsam, görünüş, ölçüt geçerliliklerinin de incelendiği belirlenmiştir. Güvenirlik analizi sonuçları incelendiğinde hemen hemen tüm çalışmalarda iç tutarlılık katsayısının belirlendiği, zaman zaman test tekrar test, %27’lik alt-üst grup bağımsız t-testi farkı, korelasyon analizi ve eş değer yarılar test yöntemlerinin de kullanıldığı görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Eğitim yönetimi, ölçek geliştirme, tematik içerik analizi.

**EXAMINING “LEADERSHIP, SCHOOL MANAGEMENT, SCHOOL PRINCIPAL”
THEMED SCALE DEVELOPMENT/ADAPTATION STUDIES IN THE FIELD OF
EDUCATIONAL ADMINISTRATION USING THEMATIC CONTENT ANALYSIS**

ABSTRACT

This intends to delve into the scale development/adaptation studies with the theme of leadership, school management, and school principal in the field of educational administration using thematic content analysis. The scale development studies published within the framework of the themes determined by the current study were examined, and an analysis was presented vis-à-vis various variables. A total of 42 studies published between 2002-2022 were included in the study. The studies in question were systematically selected in light of certain criteria. This study analyzed scale studies according to the area of research and study intensity, study subjects, sample types and sizes, as well as types of analyses. As a result, it is observed that most of the studies are carried out in the territories of leadership, in the second place come studies on school principals and lastly the ones on management of school. It was identified that the samples of the studies mainly consisted of teachers, administrators and school principals, and the sample sizes varied between $n=136$ and $n=1784$. When the types of analyses resorted to in scale development/adaptation research are studied, it is witnessed that exploratory factor analysis is generally utilized in all the studies, and confirmatory factor analysis has also been adopted in the studies conducted after the year 2010. Checking the results of the validity analyses, it was specified that the construct validity of the developed/adapted scale studies was chiefly confirmed, and the validity of the scope, aspect and criterion was also inspected in a number of studies. Once the reliability analysis results are scrutinized, it is seen that the internal consistency coefficient is figured out in almost all the studies, and at times, test-retest, 27% lower-upper group independent t-test difference, correlation analysis and equivalent halves test methods are referred to as well.

Keywords: Educational administration, scale development, thematic content analysis.

GİRİŞ

21. yüzyıl olarak adlandırılan bu çağda, artık hızlı bir şekilde değişim ve dönüşüm yaşanmaktadır. Yapay zekâ uygulamaları, otonom araç sistemleri, yardımcı robot teknolojileri ve daha birçok şey bu dönüşümlerden bazılarıdır. Bilim ve teknolojiye meydana gelen bu hızlı dönüşüm şüphesiz hayatın her alanını etkilemektedir (Angoletto ve Queiroz, 2020; Bakioğlu ve Çevik, 2020). İnsanlar, özellikle internet ve cep telefonu uygulamaları ile şu an dünyanın her yerinde meydana gelen olayları izleyebilmekte ve takip edebilmektedir. Bu sınırsız bilgi akışı hayatımızda bazı değişimleri zorunlu kılmakla beraber birçok yeni becerilerin ortaya çıkmasına da neden olmaktadır (Baran, 2020). 21. yüzyıl becerileri olarak nitelendirilen bu beceriler; yaratıcılık, stres ve zaman yönetimi, eleştirel ve sorgulayıcı düşünebilme, çok kriterli karar verebilme ve liderlik becerileri olarak öne çıkmaktadır (Burgess ve Sievertsen, 2020; Soh, 2017). Bu beceriler, bireylerin hem çağa ayak uydurmasına hem de bilgiyi daha iyi bir şekilde yönetmesine olanak tanımaktadır.

2019 yılında ortaya çıkan ve bütün dünyayı olumsuz bir şekilde etkileyen Covid-19 salgını, insanları acil ve zorunlu bir şekilde bazı tedbirler almaya yöneltmiştir (Sayan, 2020). Salgın süresince ulaşım, beslenme, sağlık, eğitim gibi birçok alanda ciddi tedbirler alınmış, yeni ve alışılmadık bir yaşam süreci başlamıştır (Üstün ve Özçiftçi, 2020). Bu araştırmada, eğitim sürecinin yaşadığı değişimler üzerinde durulmuştur. Covid-19 pandemisi ile dijital teknolojiler, uzaktan eğitim uygulamaları, çevrimiçi toplantılar ve sayısız daha birçok yeni davranış türleri oluşmuştur. Bu süreç, yukarıda belirtilen 21. yüzyıl becerilerinin daha aktif bir şekilde kullanılmasını zorunlu kılmış ve bireysel olarak kişilerin kendi gelişimlerini kontrol etmelerine neden olmuştur (Yıldız ve Seferoğlu, 2020). Farklı bir açıdan konuya yaklaşıldığında, artık dünyanın çok hızlı bir şekilde değiştiği ve bu değişimin hem toplum olarak hem de bireysel olarak gerçekleştiği açıkça görülmektedir. Bu noktada, bireylerin kendini ve bağlı bulunduğu yaşam çevresini sağlıklı bir şekilde yönetebilmesi için birtakım liderlik becerilerine sahip olması gerektiği ifade edilebilir. Burada araştırmanın birinci bileşeni olan "*liderlik*" ön plana çıkmaktadır. Liderliğin birçok farklı türü bulunmaktadır. Etik liderlik, otantik liderlik, öz liderlik, yıkıcı liderlik, sürdürülebilir liderlik, öğretmen motivasyon liderliği, sorumlu liderlik, paylaşılan öğretimsel liderlik, kapsayıcı liderlik, okul liderliği, ve yaratıcı liderlik bunlardan öne çıkanlarıdır (Hallinger, 2011). Görüldüğü üzere, liderlik tek bir alanda olmamakta ve hayatın birçok alanında farklı özellikler ile ortaya çıkabilmektedir. Bu araştırmada, liderliğin eğitim boyutları ele alınmış ve eğitim yönetimi alanı kapsamında incelemesi yapılmıştır.

Nitelikli bireylerin yetiştirilmesi, gelişmiş dünya ülkeleri ile rekabet edilebilmesi ve refah bir yaşam düzeyinin sağlanabilmesi için öncelikli olarak iyi bir şekilde organize edilmiş eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyulmaktadır (Agbor, 2008; Uçar ve Sağlam, 2019). Çünkü nitelikli bireylerin yetiştirilmesinde, eğitim ve öğretim temel rol oynamaktadır. İyi bir eğitim hizmeti sunulabilmesi için bazı bileşenler bulunmaktadır. Bunlar; etkili bir okul yönetimi, başarılı bir okul yöneticisi/müdürü ve aktif bir şekilde kullanılacak olan liderlik özellikleridir (Sternberg, 2008). Burada araştırmanın ikinci değişkeni olan "*okul yönetimi*" ve üçüncü değişkeni olan "*okul müdürü*" kavramları ön plana çıkmaktadır. Etkili bir okul yönetimi, sadece üst yönetim tarafından verilen kararların uygulanması ile gerçekleşmemektedir. Okul yönetimi bir bütündür ve sürece tüm paydaşların dâhil edilmesi gerekmektedir (Özdemir ve Bozkurt, 2015; Özen, 2011). Öğrenciler, aileler, öğretmenler ve üst

yönetim birlikte ve uyum içerisinde çalışabilmelidir. Alan yazında birçok çalışmada, etkili okul yönetiminin öğrencilerin başarısına olumlu katkı sağladığı ve öğretmenlerin olumlu örgüt kültürü geliştirmesinde önemli bir yerinin bulunduğu belirtilmektedir (Balcı, 2001; Backmen ve Trafford, 2007; Tanrıverdi, 2007; Terzi, 2011). Günümüzde, yenilikçi okul yönetimi uygulamaları oldukça önem kazanmıştır. Aileler ile sürekli toplantıların yapılması, okulların başarılarını ve hizmet türlerini sürekli olarak iyileştirmesi ve bunları şeffaf bir şekilde paylaşması, dijital teknolojiler sayesinde sürekli ve hızlı bir iletişimin kurulması, okul yönetimi süreçlerine paydaşların dâhil edilmesi okul yönetimi algısının değişmesine katkı sağlamaktadır.

Etkili bir okul yönetimi elbette ki etkili bir lider ve bu özelliğe sahip etkili bir okul yöneticisi/müdürü ile gerçekleşmektedir (Balkıs ve Arslan, 2016; Bishara, 2017; Godfrey, 2020). Eğitim hizmetlerine oldukça büyük bir bütçe ayrılmaktadır. Bu bütçeler, sadece okulların fiziki yapılarına ya da teknolojik imkânlarına değil aynı zamanda eğitim hizmetleri sunan iç paydaşların (öğretmen, okul müdürü vb.) gelişimi için de ayrılmaktadır. Bu kapsamda, Eğitim 2023 Vizyonu ışığında, okul müdürleri geleneksel yapıdan farklı olarak hizmet içi eğitimler almakta, dijital okuryazarlık, liderlik, süreç yönetimi, kariyer planlama gibi birçok farklı açıdan Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilmeye ve desteklenmeye çalışılmaktadır. Bu noktada, araştırmanın üç temel değişkeni olan *“liderlik, okul yönetimi ve okul müdürü”* kavramlarına yönelik bir incelemenin yapılmasının alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu üç değişken, uyumlu bir şekilde harmanlandığında ortaya oldukça nitelikli sonuçlar çıkabilmektedir.

Araştırmada belirtilen değişkenlerin, niteliğinin ölçülmesinde ise eğitim bilimleri alanında sıklıkla kullanılan bazı veri toplama araçları bulunmaktadır. Görüşmeler, vaka çalışmaları, kişilik testleri ve ölçek geliştirme çalışmaları bunlara örnek verilebilir. Bu çalışmalar içerisinde, ölçek geliştirme çalışmalarının diğer veri toplama araçlarına göre farklı bir yeri bulunmaktadır. Görüşme soruları, kişilik testleri ve vaka çalışmaları kendi içerisinde farklı bir uzmanlık bilgisine ihtiyaç duymaktadır ve hazırlanması oldukça yorucudur. Ölçek geliştirme çalışmaları ise bu kapsamda daha çok tercih edilen çalışmalar arasındadır. Ancak son yıllarda özellikle eğitim bilimleri alanında, yoğun bir şekilde ölçek geliştirme çalışmaları yapıldığı görülmektedir. Bu durum, olumlu bir resim çiziyor olsa da ölçek geliştirme çalışmalarının da başlı başına teknik ve yorucu bir süreç olduğu unutulmamalıdır. Bu araştırmada eğitim yönetimi alanında yapılan ölçek geliştirme çalışmalarına tematik bir bakış açısı ile yaklaşılması amaçlanmıştır.

Araştırma kapsamında eğitim yönetimi alanında *“liderlik, okul yönetimi ve okul müdürü”* kavramlarını temel alan ölçek geliştirme çalışmalarının incelemesi şu alt problemler dikkate alınarak yapılmıştır:

1. Ana temalar dikkate alındığında yapılan çalışmaların yoğunluğu alanlara ve yıllara göre nasıl gerçekleşmiştir?
2. Ana temalar dikkate alındığında yapılan çalışmalar hangi konularda gerçekleştirilmiştir?
3. Çalışmalarda kullanılan örneklem türleri ve büyüklükleri nasıldır?
4. Çalışmalarda kullanılan analiz türleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Eğitim yönetimi alanında “liderlik, okul yönetimi ve okul müdürü” kavramlarını temel alan ölçek geliştirme çalışmalarının çeşitli değişkenler açısından incelendiği bu çalışmada, tematik içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada tematik içerik analizi kullanılmasının bazı nedenleri bulunmaktadır. Tematik içerik analizi ile benzer kavram ve konular hakkında yapılan çalışmaların sonuçları, araştırmacı tarafından belirli kriterler çerçevesinde hazırlanan temalar dikkate alınarak derinlemesine incelenebilmekte ve sorgulayıcı bir bakış açısıyla yorumlanabilmektedir (Gül ve Sözbilir, 2015; Walsh ve Downe, 2005). Tematik içerik analizi kullanılmasının bir başka önemli nedeni ise birçok çalışmanın farklı ve benzer yönlerinin nitel bir bakış açısıyla sentezlenmesi ve araştırmacılara kapsamlı bir başvuru kaynağı oluşturmasıdır (Çalık ve Sözbilir, 2014).

Verilerin Toplanması

Araştırma sürecinde, ilk olarak kapsamlı bir alan yazın incelemesi yapılmıştır. Söz konusu alan yazın incelemesi yapılırken “liderlik, okul yönetimi ve okul müdürü” kavramları dikkate alınmıştır. Araştırmada yalnızca Türkiye’de geliştirilen/uyarlanan çalışmalar dikkate alınmıştır. Araştırma kapsamında incelenen çalışmaların veri güvenliği ve mevcut kaynaklarının geçerli olması büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle araştırmaya dâhil edilen çalışmaların özellikle eğitim bilimleri/eğitim yönetimi alanında yayın yapan dergilerden seçilmesine, TRDizin, ERIC ve emsal düzeyde bulunan veri tabanlarından seçilmesine dikkat edilmiştir. Söz konusu veri tabanlarının sistematik, geçerli, güvenilir yayın hizmetleri verdikleri ve etik kurallara dikkat eden bir hakem değerlendirme sürecine sahip oldukları düşünülmektedir. Araştırma sürecinde elde edilen bütün çalışmalar açık erişimi bulunan ve ücretsiz bir şekilde yayın yapan dergilerden elde edilmiştir. Araştırmaya toplam 42 adet çalışma dâhil edilmiştir. Ayrıca araştırma kapsamına dâhil edilecek olan yayınların belirlenmesinde Gül ve Sözbilir (2015) tarafından belirlenen bazı ölçütler de dikkate alınmıştır. Bu ölçütler şunlardır:

- 1. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Kullanılan Dil:** Araştırmaya dâhil edilen tüm çalışmaların Türkiye’de yapılması ve Türkçe olarak kullanılması ya da Türkçe’ye uyarlanmasına özen gösterilmiştir.
- 2. Araştırmanın Yıl Aralığı:** Araştırmada anahtar kavramlar dikkate alınarak bir sınıflandırma yapılmıştır. Buna göre 2002-2022 yılları arasını kapsayan çalışmalar sürece dâhil edilmiştir.
- 3. Makale İçeriğinin Ölçek Geliştirme/Uyarlamaya Yönelik Olması:** Bu araştırmaya, eğitim bilimleri/eğitim yönetimi alanında bulunan ölçek geliştirme/uyarlama çalışmaları dâhil edilmiştir.
- 4. Araştırma Alanı ile Örtüşmesi:** Araştırma sürecinde “liderlik, okul yönetimi ve okul müdürü” kapsamında hazırlanan çalışmalar dikkate alınmıştır.

Araştırma kapsamında nitel uygulamaların yapılması ve doküman analizi gerçekleştirilmesi nedeniyle etik kurul izni alınması gerekmemektedir. Ancak bilim ve araştırma etiği gereği yapılan tüm çalışmaların belirli bir kontrol sürecinden geçmesi ve etik konularında geçerli ve güvenilir olabilmesi için Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 30.06.2020 Tarih ve 30 Sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Verilerin Analizi, Tema ve Kodlamaların Yapılması

Araştırmada ana temaların belirlenmesi aşamasında eğitim bilimleri/eğitim yönetimi alanı ve eğitim yönetimi konularını içeren “liderlik, okul yönetimi ve okul müdürü” kavramları dikkate alınmıştır. Bu kapsamda araştırmacının üç ana teması bulunmaktadır. Bunlar; Liderlik Temalı Çalışmalar (LTÇ), Okul Yönetimi Temalı Çalışmalar (OYTÇ) ve Okul Müdürü Temalı Çalışmalar (OMTÇ) olarak belirlenmiştir. Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların analizi yapılırken, tüm çalışmalar öncelikle konu alanları ve yılları dikkate alınarak bir sıralamaya tabi tutulmuştur. Araştırmada bütünsellik sağlanabilmesi amacıyla liderlik temalı çalışmalar LTÇ1, LTÇ2, LTÇ3 şeklinde, okul yönetimi temalı çalışmalar OYTÇ1, OYTÇ2, OYTÇ3 şeklinde ve okul müdürü temalı çalışmalar OMTÇ1, OMTÇ2, OMTÇ3 şeklinde kodlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik Uygulamaları

Araştırmacının geçerli ve güvenilir bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla bir dizi uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Araştırmada gerçekleştirilen güvenilirlik uygulamaları şunlardır (Flick, 2009; Patton, 2014):

- Araştırmacı ve bağımsız bir değerlendirici tarafından 3 adet yayın ayrı ayrı kodlanmış ve daha sonra bu kodlamalar incelenerek benzer ve ihtilaflı durumlar tespit edilmiştir. İhtilaflı bulunan durumlar ortak fikir birliğine varılıncaya kadar değerlendirilmiş ve görüş birliği sağlanmıştır. Bu kapsamda araştırmacı ve bağımsız değerlendiricinin görüş birliği ve görüş ayrılığı düzeyleri Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen formül ile hesaplanmış ve bu oran %92 olarak belirlenmiştir. Ayrıca kodlayıcıların birlikte çalışabilme düzeyleri Cohen Kappa Katsayısı yardımıyla hesaplanmış ve bu oran .86 olarak bulunmuştur.
- Araştırmada nitelikli ve kaliteli kodlamalar yapılabilmesi için tematik içerik analizi adımlarına azami düzeyde dikkat edilmiş ve sistematik bir inceleme gerçekleştirilmiştir.
- Araştırmada doküman incelemesi yapıldığından; planlama, toplama, gözden geçirme, sorgulama ve verilerin analizi aşamalarına özen gösterilmiştir (Yılmaz ve Yanarateş, 2020)
- Araştırmacı ve bağımsız değerlendiricinin koordinasyon becerisi, veri işleme kabiliyeti, kodlama uyum düzeyi gibi beceriler dikkate alınmıştır.

Araştırmacının gerçekleştirilen geçerlik uygulamaları ise şunlardır (Batdı, 2019; Özkan, 2019):

- Araştırma da betimsel ve yorumlayıcı geçerliğin sağlanması için veriler objektif bir şekilde sunulmuştur.
- İç geçerliğin sağlanabilmesi için tema ve alt kategorilerin birbirini destekleyecek şekilde sunulmasına özen gösterilmiştir.
- Dış geçerliğin sağlanabilmesi için elde edilen sonuçların alan yazın ışığında sunulmasına ve sonuçların genellenebilir nitelikte ifade edilmesine dikkat edilmiştir.
- Tanımlayıcı geçerliğin sağlanabilmesi amacıyla çalışmada kullanılan her yayın sonucu anlamlı ve doğru tanımlamalar ile sunulmuştur (Aküzüm ve Özmen, 2013; Gül ve Sözbilir, 2015).

BULGULAR

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular alt problemler ile uyumlu bir şekilde sunulmuştur. Araştırmanın birinci problem durumu “Ana temalar dikkate alındığında yapılan çalışmaların yoğunluğu alanlara göre nasıl gerçekleşmiştir?” şeklindedir. Tablo 1’de ana temalar ve yapılan çalışmaların yoğunluğuna yönelik sonuçlar bulunmaktadır.

Tablo 1. Ana Temalar ve Yapılan Çalışmaların Yoğunluğu

Ana Tema	Makalenin Kodu	Yayın Yılı	f	%
Liderlik	LTÇ-1	2003	1	42.85
	LTÇ-2	2010	1	
	LTÇ-3	2012	2	
	LTÇ-4			
	LTÇ-5	2013	2	
	LTÇ-6			
	LTÇ-7	2018	1	
	LTÇ-8	2019	1	
	LTÇ-9	2021	7	
	LTÇ-10			
	LTÇ-11			
	LTÇ-12			
	LTÇ-13			
	LTÇ-14			
	LTÇ-15	2022	3	
	LTÇ-16			
	LTÇ-17			
	LTÇ-18			
Ara Toplam			18	42.85
Okul Yönetimi	OYTÇ-1	2002	1	23.80
	OYTÇ-2	2010	1	
	OYTÇ-3	2012	1	
	OYTÇ-4	2015	2	
	OYTÇ-5			
	OYTÇ-6	2018	2	
	OYTÇ-7			
	OYTÇ-8	2019	3	
	OYTÇ-9			
	OYTÇ-10			
Ara Toplam			10	23.80
Okul Müdürü	OMTÇ-1	2011	1	33.35
	OMTÇ-2	2013	1	
	OMTÇ-3	2016	1	
	OMTÇ-4	2018	2	
	OMTÇ-5			
	OMTÇ-6	2019	4	
	OMTÇ-7			
	OMTÇ-8			
	OMTÇ-9			
	OMTÇ-10	2020	3	
	OMTÇ-11			
	OMTÇ-12			
	OMTÇ-13	2021	2	
	OMTÇ-14			
Ara Toplam			14	33.35
Genel Toplam			42	100

Tablo 1 incelendiğinde çalışmaların yoğun olarak “liderlik” alanında yapıldığı (f=18, %42.85), bu durumu “okul müdürü” alanının takip ettiği (f=14, %33.35) ve en az çalışmanın ise “okul yönetimi” alanında yapıldığı (f=10, %23.80) görülmektedir. Araştırmancının ikinci problem durumu “Ana temalar dikkate alındığında yapılan çalışmalar hangi konularda gerçekleştirilmiştir?” şeklindedir. Tablo 2’de ana temalar ve yapılan çalışmaların konularına yönelik sonuçlar bulunmaktadır.

Tablo 2. Ana Temalar ve Yapılan Çalışmaların Konuları

Ana Tema	Makalenin Kodu/Yılı	Araştırmancının Konusu
Liderlik	LTC-1/2003	Öğretmen liderlik stilleri
	LTC-2/2010	Öğretmen liderliği
	LTC-3/2012	Etik liderlik
	LTC-4/2012	Otantik liderlik
	LTC-5/2013	Öz liderlik
	LTC-6/2013	Yıkıcı liderlik
	LTC-7/2018	Sürdürülebilir liderlik
	LTC-8/2019	Öğretmen motivasyon liderliği
	LTC-9/2021	Öğretmen sınıf liderliği ve veli formu
	LTC-10/2021	Sorumlu liderlik
	LTC-11/2021	Paylaşılan öğretimsel liderlik
	LTC-12/2021	Kapsayıcı liderlik
	LTC-13/2021	Lider-izleyen uzaklığı uyarılma çalışması
	LTC-14/2021	Okul liderliği
	LTC-15/2021	Kapsayıcı liderlik
	LTC-16/2022	Liderlik davranışı
	LTC-17/2022	Yaratıcı liderlik
	LTC-18/2022	Başarılı okul liderliği
Okul Yönetimi	OYTÇ-1/2002	Varoluşçu okul yönetimi
	OYTÇ-2/2010	Okul iklimi
	OYTÇ-3/2012	Okullarda yenilik yönetimi
	OYTÇ-4/2015	Üniversite öğrencilerine yönelik okul iklimi
	OYTÇ-5/2015	Okul örgütleri
	OYTÇ-6/2018	Etkili okul yönetimi
	OYTÇ-7/2018	Okullarda sosyal sermaye
	OYTÇ-8/2019	Okul yönetici rolleri
	OYTÇ-9/2019	Okul riskleri değerlendirme
	OYTÇ-10/2019	Okul yönetişimi
Okul Müdürü	OMTÇ-1/2011	Okul müdürü denge tutum
	OMTÇ-2/2013	Yetki kullanımı kaygı ölçeği
	OMTÇ-3/2016	Matematik programı görüşleri
	OMTÇ-4/2018	Okul müdürü etik liderlik
	OMTÇ-5/2018	Eğitimsel liderlik standartları karşılama düzeyi
	OMTÇ-6/2019	Okul yöneticisi yeterlilikleri
	OMTÇ-7/2019	Okul müdürü tutum ölçeği
	OMTÇ-8/2019	Okul müdürü yaratıcı liderlik
	OMTÇ-9/2019	Yönetici sorumluluğu
	OMTÇ-10/2020	Geri bildirim ölçeği
	OMTÇ-11/2020	Öz yeterlik algısı
	OMTÇ-12/2020	Yönetici öz yeterlik algısı
	OMTÇ-13/2021	Okul müdürü eğitim programı liderliği
	OMTÇ-14/2021	Okul müdürü değerlendirme

Tablo 2’de liderlik ana teması incelendiğinde 2003-2022 yılları arasında birçok farklı liderlik türüne yönelik olarak ölçek geliştirildiği ve bu ölçeklerin 2021 yılında yoğun olarak çalışıldığı görülmektedir. Okul yönetimi

teması incelendiğinde 2002-2019 yılları arasında çalışmaların bulunduğu ve okul yönetimine yönelik farklı açılardan ölçeklerin geliştirildiği görülmektedir. Okul müdürü teması incelendiğinde 2011-2021 yılları arasında çalışmaların yapıldığı ve 2018 yılından sonra yapılan çalışmaların yıllara göre dengeli bir şekilde dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmanın üçüncü problem durumu “Çalışmalarda kullanılan örneklem türleri ve büyüklükleri nasıldır?” şeklindedir. Tablo 3’te yapılan çalışmaların örneklem türleri ve büyüklüklerine yönelik sonuçlar bulunmaktadır.

Tablo 3. Çalışmaların Örneklem Türleri ve Büyüklükleri

Ana Tema	Makalenin Kodu/Yılı	Örneklem Türü	Örneklem Büyüklüğü
Liderlik	LTC-1/2003	Lise öğretmeni	n=137
	LTC-2/2010	İlkokul öğretmeni ve yönetici	n=317
	LTC-3/2012	İlkokul öğretmeni	n=112
	LTC-4/2012	Öğretmen adayı	n=371
	LTC-5/2013	Yönetici	n=386
	LTC-6/2013	Yönetici	n=684
	LTC-7/2018	İlkokul, ortaokul ve lise öğretmeni	n=619
	LTC-8/2019	İlkokul ve ortaokul öğretmeni	n=360
	LTC-9/2021	Öğrenci velisi	n=376
	LTC-10/2021	Yönetici	n=183
	LTC-11/2021	Farklı branş öğretmen	n=346
	LTC-12/2021	Okul öncesi ve sınıf öğretmeni	n=349
	LTC-13/2021	Yönetici	n=329
	LTC-14/2021	İlkokul ve ortaokul öğretmeni	n=337
	LTC-15/2021	Üniversite öğrencisi	n=136
	LTC-16/2022	Üniversite öğrencisi	n=443
	LTC-17/2022	Yönetici ve okul öncesi öğretmeni	n=555
	LTC-18/2022	Farklı branş öğretmen	n=459
Okul Yönetimi	OYTÇ-1/2002	Müdür ve öğretmen	n=271
	OYTÇ-2/2010	6, 7 ve 8. öğrencileri	n=482
	OYTÇ-3/2012	Okul yöneticisi	n=216
	OYTÇ-4/2015	Üniversite öğrencisi	n=350
	OYTÇ-5/2015	Resmi ve özel okul öğretmeni	n=228
	OYTÇ-6/2018	Farklı branş öğretmen	n=316
	OYTÇ-7/2018	Lise öğretmeni	n=250
	OYTÇ-8/2019	Farklı branş öğretmen	n=219
	OYTÇ-9/2019	Müdür, müdür yard., öğretmen	n=554
	OYTÇ-10/2019	Farklı branş öğretmen	n=178
Okul Müdürü	OMTÇ-1/2011	Okul müdürü	n=135
	OMTÇ-2/2013	Okul yöneticisi	n=156
	OMTÇ-3/2016	Ortaokul müdürü	n=215
	OMTÇ-4/2018	Farklı branş öğretmen	n=336
	OMTÇ-5/2018	İlkokul, ortaokul ve lise öğretmeni	n=800
	OMTÇ-6/2019	Okul yöneticisi	n=256
	OMTÇ-7/2019	Farklı branş öğretmen	n=487
	OMTÇ-8/2019	Farklı branş öğretmen	n=335
	OMTÇ-9/2019	Farklı branş öğretmen	n=239
	OMTÇ-10/2020	Farklı branş öğretmen	n=688
	OMTÇ-11/2020	Okul müdürü	n=1227
	OMTÇ-12/2020	Üst düzey yönetici	n=861
	OMTÇ-13/2021	Farklı branş öğretmen	n=512
	OMTÇ-14/2021	Okul yöneticisi	n=1784

Tablo 3’te liderlik ana teması incelendiğinde örneklem türünün öğretmen adayı, üniversite öğrencisi, farklı düzey ve farklı branştan öğretmenler, öğrenci velisi ve yöneticilerden oluştuğu ve örneklem büyüklüğünün

n=136 ile n=684 arasında değişim gösterdiği belirlenmiştir. Okul yönetimi ana teması incelendiğinde örneklem türünün 6, 7, 8.sınıf öğrencileri, üniversite öğrencisi, farklı düzey ve farklı branştan öğretmenler ve yöneticilerden oluştuğu ve örneklem büyüklüğünün n=178 ile n=544 arasında değişim gösterdiği belirlenmiştir. Okul müdürü ana teması incelendiğinde örneklem türünün farklı düzey ve farklı branştan öğretmenler, okul müdürleri, okul yöneticileri ve üst düzey yöneticilerden oluştuğu ve örneklem büyüklüğünün n=135 ile n=1784 arasında değişim gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmanın dördüncü problem durumu “Çalışmalarda kullanılan analiz türleri nelerdir?” şeklindedir. Tablo 4’te yapılan çalışmaların analiz türlerine yönelik sonuçları bulunmaktadır.

Tablo 4. Çalışmaların Analiz Türleri

Ana Tema	Makalenin Kodu/Yılı	Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)	Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)	Geçerlik Analizi	Güvenirlilik Analizi
Liderlik	LTC-1/2003	✓	-	Kapsamı	İç tutarlılık
	LTC-2/2010	✓	-	Kapsam	İç tutarlılık/Test tekrar test
	LTC-3/2012	✓	-	Kapsam, Yapı	İç tutarlılık/Test tekrar test
	LTC-4/2012	✓	✓	Kapsam, Yapı	İç tutarlılık
	LTC-5/2013	✓	✓	Görünüş, Yapı	İç tutarlılık
	LTC-6/2013	✓	-	Görünüş, Yapı	Test tekrar test, %27’lik Alt-Üst Grup T Testi
	LTC-7/2018	✓	✓	Kapsam, Yapı	İç tutarlılık, %27’lik Alt-Üst Grup T Testi
	LTC-8/2019	✓	✓	Kapsam, Yapı	İç tutarlılık
	LTC-9/2021	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık
	LTC-10/2021	✓	✓	Yapı, Birleşme ve Ayrışma	İç tutarlılık
	LTC-11/2021	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık
	LTC-12/2021	✓	✓	Kapsam, Yapı	İç tutarlılık
	LTC-13/2021	✓	✓	Ölçüt Bağımlı	İç tutarlılık
	LTC-14/2021	✓	✓	Kapsam, Yapı	İç tutarlılık
	LTC-15/2021	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık
	LTC-16/2022	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık
	LTC-17/2022	✓	-	Görünüş, Yapı	Test tekrar test, %27’lik Alt-Üst Grup T Testi
	LTC-18/2022	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık
Okul Yönetimi	OYTÇ-1/2002	✓	-	Kapsam	İç tutarlılık
	OYTÇ-2/2010	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık, Korelasyon
	OYTÇ-3/2012	✓	✓	Kapsam, Yapı	İç tutarlılık, %27’lik Alt-Üst Grup T Testi
	OYTÇ-4/2015	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık
	OYTÇ-5/2015	✓	-	Kapsam	İç tutarlılık/Test tekrar test
	OYTÇ-6/2018	✓	-	Yapı	İç tutarlılık, Korelasyon
	OYTÇ-7/2018	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık
	OYTÇ-8/2019	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık
	OYTÇ-9/2019	✓	✓	Kapsam, Yapı	İç tutarlılık, %27’lik Alt-Üst Grup T Testi
	OYTÇ-10/2019	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık

Tablo 4'ün devamı

Ana Tema	Makalenin Kodu/Yılı	Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)	Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)	Geçerlik Analizi	Güvenirlilik Analizi
Okul Müdürü	OMTÇ-1/2011	✓	-	Yapı	İç tutarlılık, Korelasyon
	OMTÇ-2/2013	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık
	OMTÇ-3/2016	✓	-	Yapı	İç tutarlılık, Korelasyon
	OMTÇ-4/2018	✓	-	Yapı	İç tutarlılık, Korelasyon
	OMTÇ-5/2018	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık
	OMTÇ-6/2019	✓	-	Yapı	İç tutarlılık, Korelasyon
	OMTÇ-7/2019	✓	✓	Kapsam, Yapı	İç tutarlılık, %27'lik Alt-Üst Grup T Testi
	OMTÇ-8/2019	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık, Korelasyon
	OMTÇ-9/2019	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık
	OMTÇ-10/2020	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık, Eş Değer Yarılar Testi
	OMTÇ-11/2020	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık
	OMTÇ-12/2020	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık
	OMTÇ-13/2021	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık
	OMTÇ-14/2021	✓	✓	Yapı	İç tutarlılık, Korelasyon

Tablo 4 incelendiğinde, genel olarak tüm çalışmalarda açımlayıcı faktör analizinin yapıldığı, doğrulayıcı faktör analizinin ise 2010 yılından sonra yapılan çalışmalarda yer vermeye başlandığı görülmektedir. Geçerlik analizi sonuçları incelendiğinde, geliştirilen/uyarlanan ölçek çalışmalarının ağırlıklı olarak yapı geçerliğinin kontrol edildiği, bazı çalışmalarda ise kapsam, görünüş, ölçüt geçerliliklerinin de incelendiği belirlenmiştir. Güvenirlilik analizi sonuçları incelendiğinde, hemen hemen tüm çalışmalarda iç tutarlılık katsayısının belirlendiği, zaman zaman test tekrar test, %27'lik alt/üst grup bağımsız t-testi farkı, korelasyon analizi ve eş değer yarılar test yöntemlerinin de kullanıldığı görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırma sonucunda, Türkiye'de eğitim yönetimi alanında "liderlik, okul yönetimi ve okul müdürü" temalı çok sayıda ölçek geliştirme çalışmasının bulunduğu, 2002-2022 yılları arasında en çok liderlik alanında çalışmaların yapıldığı, bu durumu okul müdürleri konusunda yapılan çalışmaların takip ettiği, en az sayıda ise okul yönetimine dair ölçek geliştirme çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Liderlik alanında çok sayıda ölçek geliştirme çalışması yapılmasının bazı nedenleri bulunabilir. Özellikle Dünya Ekonomik Formu [World Economic Forum/WEF] (DEF, 2020) tarafından yapılan açıklamaya göre, 2025 yılına kadar en çok sahip olunması gereken 21. yüzyıl becerileri arasında liderlik ve sosyal etkileşim becerileri, analitik düşünme, stres yönetimi ve çok kriterli karar verebilme becerileri bulunmaktadır. Bu durum liderlik konusunun son yıllarda öne çıkmasının farklı bir yansıması olarak ifade edilebilir (Yılmaz ve Börü, 2022).

İncelenen çalışmalar ana temaları ve çalışmaların yoğunluğu kapsamında incelendiğinde, ilk olarak liderlik teması öne çıkmaktadır. Liderlik temasında, 18 çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar, 2003 yılından 2019 yılına kadar belirli aralıklarla gerçekleştirilmiş ancak sistematik şekilde bir artış göstermemiştir. Ta ki, liderlik çalışmaları 2021 yılında hızlı bir artış göstermiş ve 2022 yılında da bu ivmenin devam ettiği belirlenmiştir. Okul yönetimi, temasında yapılan çalışmalar 2002 ile 2015 yılları arasında düşük bir ivmeye sahipken 2015 yılı ile 2019 yılları arasında düzenli bir ivme kazanmıştır. 2019 yılından sonra okul yönetimi alanındaki ölçek geliştirme çalışmaları, yine durağan bir sürece geçmiştir. Okul müdürü temasında yapılan çalışmalar incelendiğinde, ilk çalışmanın 2011 yılında yapıldığı ve 2018 yılından sonra belirli bir ivme kazanarak çalışmaların devam ettiği belirlenmiştir. Bu durum 21. yüzyılda en çok liderlik özelliklerinin sorgulandığını, buna bağlı olarak lider vasfını yüklenen okul müdürlerinin çalışma konusu olduğunu ve son olarak sistemin yani okul yönetiminin ele alındığını göstermektedir. Liderlik ve başarılı okul müdürlerini konu alan birçok çalışma, bu sonuçları desteklemektedir (Cemaloğlu ve Duran, 2020; Leithwood vd., 2008).

Liderlik temasına yönelik olarak yapılan çalışmaların konuları incelendiğinde; öğretmen liderlik stilleri, etik liderlik, otantik liderlik, öz liderlik, yıkıcı liderlik, sürdürülebilir liderlik, öğretmen motivasyon liderliği, sorumlu liderlik, paylaşılan öğretimsel liderlik, kapsayıcı liderlik, okul liderliği, yaratıcı liderlik ve başarılı okul liderliği konularında ölçek geliştirme çalışmaları yapıldığı görülmektedir. Özellikle son 5 yılda meydana gelen çalışmalarda sürdürülebilirlik, kapsayıcılık ve yaratıcılık konuları ile liderliğin birleştirildiği görülmektedir. Uçar ve Sağlam (2019) bu beceriler ile 21. yüzyılda bireylerde kazandırılması istenilen temel beceriler arasında yakın ilişki bulunduğunu ifade etmektedirler. Olaya farklı bir açıdan yaklaşıldığında, aslında bireylerin hem farklı becerilere sahip olmaları hem de bunu yaparken bir lider gibi davranmalarının istenildiği sonucuna ulaşılabilir. 21. yüzyılda artık problem çözebilen, analitik ve yaratıcı düşünebilen, teknoloji okuryazarlığı yüksek, kalifiye ve nitelikli bireylerin geliştirilmesi ihtiyacı, bu durumu dolaylı olarak açıklamaktadır (Ross, 2016; Stoll ve Temperley, 2009). Okul yönetimi temasına yönelik olarak yapılan çalışmaların konuları incelendiğinde; varoluşçu okul, okul iklimi, okullarda yenilik yönetimi, etkili okul yönetimi, sosyal sermaye, yönetici rolleri, okul riskleri ve okul yönetimi gibi konularda ölçek çalışmaları yapılmıştır. Çalışma alanları incelendiğinde, birçok yeni kavram ve durumun ortaya çıktığı, okul yönetiminde dönüşümün yaşandığı ve okulun geleneksel anlayışının dışına çıktığı ve birçok farklı konudan değerlendirilmeye başlandığı görülmektedir. Alan yazında bu sonuçları destekleyen bazı çalışmalar bulunmaktadır (Meral-Şahin, 2016; Yüner, 2018). Okul müdürü temasına yönelik olarak yapılan çalışmaların konuları incelendiğinde; okul müdürü denge tutum, yetki kullanımı kaygısı, etik liderlik, eğitimsel liderlik standartları, okul yöneticisi yeterlilikleri, yaratıcılık, yönetici sorumluluğu, geri bildirim, öz yeterlik ve okul müdürü değerlendirme konularında çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar, artık okul müdürlerinin tüm açılardan incelendiğini ve çok farklı yetkinliklere sahip olmaları gerektiğini göstermektedir. Ölçek geliştirme çalışmaları genel olarak bir durum, bir olay ya da bir becerinin sınırlarını ve düzeyini belirlemek amacıyla yapılan çalışmalardır (Erkuş, 2012). Bu kadar farklı konularda çalışma yapılması, 21. yüzyıl eğitim sisteminde gerek liderlik özelliklerinin gerek okul yönetiminin gerekse de okul müdürünün tam anlamıyla her yönüyle incelendiğini ve geliştirilmeye çalışıldığını açıkça göstermektedir.

Yapılan çalışmalar örneklem türü ve örneklem büyüklüğü açısından incelendiğinde; liderlik temasında yapılan çalışmalarda üniversite öğrencilerinin, farklı branştan öğretmenlerin, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde bulunan öğretmen ve yöneticilerin sıklıkla tercih edildiği görülmektedir. Yalnızca bir çalışmada, öğrenci velisine müracaat edildiği belirlenmiştir. Bu durum liderlik konusunda paydaş çeşitliğinin sağlandığını ancak belirli bir örneklem türü ile sınırlı kaldığını göstermektedir. Örneklem büyüklükleri incelendiğinde, genel olarak örneklem büyüklüklerinin n=300 ve üzerinde olduğu ve bu örneklem türünün ölçek geliştirme çalışmalarında yeterli olduğu ifade edilebilir (Comrey ve Lee, 1992; Tavşancıl, 2002; Tosun ve Taşkesenligil, 2014). Okul yönetimi temasında yapılan çalışmalarda farklı branştan öğretmenlerin, müdürlerin ve yöneticilerin örneklem türü olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Okul yönetimi bir bütün olarak ele alındığında öğrenci, aile, üst yönetim gibi tüm paydaşların sürece dâhil edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle okul yönetimi konusunda, örneklem türünün genişletilmesi gerektiği ifade edilebilir. Örneklem büyüklükleri liderlik temasında olduğu gibi yeterli değer aralıklarında gerçekleşmiştir. Okul müdürü temasında yapılan çalışmalarda farklı branştan öğretmenlerin, müdürlerin ve yöneticilerin örneklem türü olarak seçildiği görülmektedir. Bu konuda öğrenci ve ailelerin dâhil olduğu bir çalışma bulunmamaktadır. Okul müdürü temasında seçilen örneklem türünün ağırlıklı olarak yönetici, müdür ve öğretmenlerden seçilmesi süreçte belirli bir kesim paydaşın görüşlerine odaklanıldığını ve çeşitliliğin yeterince sağlanmadığını göstermektedir. Örneklem büyüklükleri diğer temalarda olduğu gibi yeterli değer aralıklarında gerçekleşmiştir.

Çalışmaların analiz türleri incelendiğinde, hemen hemen tüm çalışmalarda açıklayıcı faktör analizinin yapıldığı ve iç tutarlık katsayısının hesaplandığı görülmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi uygulamaları 2010 yılından sonra yapılan çalışmalarda sıklıkla görülmektedir. Bunun temel nedeni, DFA analizlerinde SPSS paket programı dışında LISREL ve AMOS gibi ikinci bir alternatif yazılım programı kullanılmasının gerektiği şeklinde yorumlanabilir. Gelişen teknoloji ve bireylerin teknoloji okuryazarlıklarına bağlı olarak bu süreç 2010 yılından sonra daha aktif bir şekilde gerçekleşmiştir. Geçerlik analizi sonuçları incelendiğinde, yoğun olarak kapsam ve yapı geçerliğinin ele alındığı, birleşme ve ayrışma geçerliğinin çok nadir kullanıldığı ve zaman zaman ölçüt ve görünüş geçerliğinin de kullanıldığı görülmektedir. Bu durum ölçek geliştirme çalışmalarında belirli bir sistematik benimsendiğini ve bu durumun dışına çok fazla çıkmadığı şeklinde yorumlanabilir. Benzer durumlar güvenilirlik analizleri içinde geçerlidir. Güvenirlik analizleri incelendiğinde, iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar-test yönteminin yoğun olarak tercih edildiği görülmektedir. 2018 ve sonraki yıllarda ise bu durumun %27'lik alt-üst grup bağımsız t-testi farkının sorgulanması ve korelasyon analizlerinin yapılması ile zenginleştiği belirlenmiştir.

ÖNERİLER

Araştırma neticesinde şu önerilerde bulunulabilir:

1. Okul yönetimi konusunda yeni ve güncel çalışmaların yapılması, özellikle Covid-19 pandemisi sonrasında önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü tüm paydaşlar yeni alışkanlıklar, yeni süreçler, yeni teknolojiler ve kısaca yeni bir okul yönetimi sürecine girmiş bulunmaktadır.

2. Yapılacak araştırmalarda paydaş çeşitliliğin sağlanması ve özellikle aile, öğrenciler ve üst yönetimin dâhil olduğu daha kapsamlı çalışmaların yapılması önerilebilir.
3. Ölçek geliştirme çalışmalarında, ileri istatistik konularında çalışma yapan araştırmacılardan destek alınması gerekmektedir. Bu durum özellikle yapı geçerliliğinin sağlanması noktasında DFA analizlerinin daha kapsamlı yapılmasını sağlayacaktır.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir. Araştırma kapsamında nitel uygulamaların yapılması ve doküman analizi gerçekleştirilmesi nedeniyle etik kurul izni alınması gerekmemektedir. Ancak bilim ve araştırma etiği gereği yapılan tüm çalışmaların belirli bir kontrol sürecinden geçmesi ve etik konularında geçerli ve güvenilir olabilmesi için, Makalenin etik kurul izni Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafınca 30.06.2020 tarih ve 30 sayılı kararı ile alınmuştur.

Yazarın Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışma tek yazarlı olup, yazarın katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

- Agbor, E. (2008). Creativity and innovation: the leadership dynamics. *Journal of Strategic Leadership*, 1(1), 39-45.
- Aküzüm, C., & Özmen, F. (2013). Eğitim denetmenlerinin rollerini gerçekleştirme yeterlikleri bir meta-sentez çalışması. *EKEV Akademi Dergisi*, 17(56), 97-120.
- Angoletto, R., & Queiroz, V. C. (2020). Covid-19 and the challenges in education. *The Centro de Estudos Sociedade e Tecnologia*, 5(2), 1-2. <http://www.cest.poli.usp.br/en/boletins/>
- Backmen, E., & Trafford, B. (2007). *Okulların demokratik yönetişimi*. Strasbourg Cedex: Avrupa Konseyi Yayınları.
- Bakioğlu, B., & Çevik, M. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43502>
- Balcı, A. (2001). *Etkili okul ve okul geliştirme*. (2. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Balkıs, M., & Arslan, G. (2016). Okul tutum değerlendirme ölçeğinin psikometrik özellikleri: Güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 1-16.
- Baran, H. (2020). Açık ve uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 6(1), 28-40.
- Batdı, V. (2019). *Meta-tematik analiz*. Batdı, V. (Ed.). Meta-tematik analiz örnek uygulamalar içinde, (s. 1-76). Anı Yayıncılık.
- Bishara, S. (2017). School effectiveness and student achievement. *International Journal of Contemporary Research and Review*, 8(02), 20171-20188. <https://dx.doi.org/10.15520/ijcrr/2017/8/02/123>
- Burgess, S., & Sievertsen, H. H. (2020). *Schools, skills, and learning: The impact of COVID-19 on education*. CEPR Policy Portal. <https://voxeu.org/article/impactcovid-19-education>

- Cemaloğlu, N., & Duran, A. (2020). *Fark yaratan başarılı okul müdürleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Comrey, A. L., & Lee, H. L. (1992). *A first course in factor analysis*, Hillsdale, Erlbaum.
- Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38.
<http://dx.doi.org/10.15390/EB.2014.3412>
- Dünya Ekonomik Forum (DEF) (2020). *Geleceğin meslekleri raporu*.
https://www3.weforum.org/docs/WEF_Futureof_Jobs_2020.pdf
- Erkuş, A. (2012). *Psikolojide ölçek ve ölçek geliştirme-I: Temel kavramlar ve işlemler* (1. Baskı). Pegem akademi Yayıncılık.
- Flick, U. (2009). *An introduction to qualitative research*. (Fourth Edition). Sage Publications, Inc.
- Godfrey D. (2020). *From External Evaluation, to School Self-evaluation, to Peer Review*. In: Godfrey D. (eds) School Peer Review for Educational Improvement and Accountability. Accountability and Educational Improvement. Springer. https://dx.doi.org/10.1007/978-3-030-48130-8_1
- Gül, Ş., & Sözbilir, M. (2015). Fen ve matematik eğitimi alanında gerçekleştirilen ölçek geliştirme araştırmalarına yönelik tematik içerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 40(178), 82-102.
<https://dx.doi.org/10.15390/EB.2015.4070>
- Hallinger, P. (2011). Leadership for learning: lessons from 40 years of empirical research. *Journal of Educational Administration*, 49(2), 125-142.
- Leithwood, K., Harris, A., & Hopkins, D. (2008). Seven strong claims about successful school leadership. *School Leadership & Management*, 28(1), 27-42. <https://dx.doi.org/10.1080/13632430701800060>
- Meral-Şahin, B. (2016). *Eğitimde yönetim: Okul çalışanlarının yönetim algısı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Aksaray Üniversitesi.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications, Inc.
- Özdemir, M., & Bozkurt, S. (2015). Eğitim ve okul yöneticilerinin yeni-kamu işletmeciliği anlayışına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 42, 317-334.
- Özen, F. (2011). *İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin görüşlerine göre okul geliştirme aracı olarak hesap verebilirlik*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Özkan, U. B. (2019). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi*. (1.Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir, Ed.) Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ross, C.E. (2016). *Exploring the relationship between creative leadership and flourishing employees*. Master in Business Administration at the Potchefstroom Campus of the North-West University.
- Sayan, H. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 11(42), 100-122.
<https://dx.doi.org/10.5824/ajite.2020.03.004.x>

- Soh, K. (2017). Fostering student creativity through teacher behaviors. *Thinking Skills and Creativity*, 23, 58–66.
<https://dx.doi.org/10.1016/j.tsc.2016.11.002>
- Sternberg, R. J. (2008) The WICS approach to leadership: Stories of leadership and the structures and processes that support them. *The Leadership Quarterly*, 19, 360–371.
- Stoll, L., & Temperley, J. (2009). Creative leadership teams capacity building and succession planning. *British Educational Leadership, Management & Administration Society (Belmas)*, 23(1), 12-18.
- Tanrıverdi, S. (2007). *Katılımcı okul kültürünün yabancı dil öğretmenlerinin iş motivasyonu ile ilişkisine yönelik örnek bir çalışma*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Yayınevi.
- Terzi, Ç. (2011). Türk eğitim sistemi'nde okulların örgüt ve yönetim yapısı ile yapılandırmacı eğitim yaklaşımı arasındaki ilişkinin çözümlenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 1(1), 75-82.
- Tosun, C., & Taşkesenligil, Y. (2014, Eylül). *Türkiye'de fen eğitimi alanında geliştirilen/adapte edilen ölçeklerin ve başarı testlerinin doküman analizi*. XI. Ulusal Fen bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi'nde sunulan sözlü bildiri.
- Uçar, R., & Sağlam, E. (2019). Okul müdürlerinin yaratıcı liderlik özellikleri: Bir ölçek geliştirme çalışması. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty)*, 16(1), 417-435.
- Üstün, Ç., & Özçiftçi, S. (2020). Covid-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: Bir değerlendirme çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25, Özel Sayı 1, 142-153.
https://dx.doi.org/10.21673/anadolu_klin.721864
- Walsh, D., & Downe, S. (2005). Meta-synthesis method for qualitative research: A literature review. *Journal of Advanced Nursing*, 50(2), 204-211.
- Yıldız, E., & Seferoğlu, S. S. (2020). Uzaktan eğitim öğrencilerinin çevrim içi teknolojilere yönelik öz yeterlik algılarının incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 33-46.
<https://dx.doi.org/10.18026/cbayarsos.514904>
- Yılmaz, S., & Börü, N. (2022). Başarılı okul liderliği ölçeği (BAŞOL): Bir geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(235), 2447-2464. <https://dx.doi.org/10.37669/milliegitim.909081>
- Yılmaz, A., & Yanarateş, E. (2020). Öğretmen adaylarının "su kirliliği" kavramına yönelik metaforik algılarının veri çeşitlemesi yoluyla belirlenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1500-1528.
<https://dx.doi.org/10.24106/kefdergi.722554>
- Yüner, B. (2018). *Okul yönetişimi ile okul iklimi arasındaki ilişkinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.